

רשות ההגבלים העסקיים

החלטה לפי סעיף 14 לחוק ההגבלים העסקיים, התשמ"ח-1988 בדבר מתן פטור מאישור הסדר כובל

הסכם בין קבוצת דלק לבין ישראלמקו נגב, נובל אנרג'י ואחרים

1. פתח דבר

ביום 21 בספטמבר 2005 הוגשה בקשה למתן פטור לפי סעיף 14 לחוק ההגבלים העסקיים, התשמ"ח-1988, להסכם בין דלק קידוחים, שותפות מוגבלת, ואבנר חיפושי נפט וגז, שותפות מוגבלת (להלן – "קבוצת דלק") מצד אחד, לבין ישראלמקו נגב – 2, שותפות מוגבלת (להלן – "ישראלמקו"), אס. טי. איקס. (2000), שותפות מוגבלת (להלן – "STX"), דור חיפושי גז, שותפות מוגבלת (להלן – "דור חיפושי גז") ודור כימיקלים בע"מ (להלן – "דור כימיקלים"), מצד שני. עניינו של ההסכם בשיתוף כל הצדדים לו בזכויות ברשיונות לחיפושי גז טבעי הידועים כ- 308 מיכל ו- 309/מתן (להלן – "מיכל" ו- "מתן", בהתאמה).

בהסכם מיום 24.7.2006 הועברו חלק מן הזכויות ברשיונות לחברת Noble Energy Mediterranean Ltd. (להלן – "נובל").

לאחר שההסדר נבחן על ידי רשות ההגבלים העסקיים ולאחר שנועצתי בועדה לפטורים ולמיוזוגים, שוכנעתי, כי בנסיבות העניין, השיתוף בזכויות ברשיון בשיעור הקבוע בהסכם אינו פוגע פגיעה של ממש בתחרות בשוק, וכי עיקרו אינו בהפחתת התחרות או במניעתה. מטעמים אלה ראוי ההסדר לפטור לפי סעיף 14 לחוק ההגבלים העסקיים, התשמ"ח-1988 (להלן: "חוק ההגבלים העסקיים"), בכפוף לתנאים המנויים בסיפא להחלטתי, בשל הנימוקים שיפורטו להלן.

2. ההסכם

2.1 הצדדים להסכם

דלק קידוחים ואבנר חיפושי נפט וגז הן שותפויות הפועלות בתחום חיפושי גז טבעי ונפט, הפקתו ושיווקו. שותפויות אלה נשלטות על ידי חברת קבוצת דלק בע"מ, שהיא חברה ציבורית, הנסחרת בבורסה לניירות ערך. קבוצת דלק בע"מ מחזיקה בשליטה בים תטיס, המפיקה היחידה של גז טבעי בישראל. לקבוצה זכויות במספר היתרים ורשיונות נוספים לחיפושי נפט וגז טבעי מטעם הממונה על עניני הנפט.

ישראלמקו היא שותפות מוגבלת הפועלת בתחום חיפושי גז ונפט. לקבוצת ישראלמקו זכויות במספר היתרים, רשיונות וחזקות לחיפושי נפט וגז טבעי מטעם הממונה על עניני הנפט אולם עד כה לא נמצאו תגליות המאפשרות שיווק.

נובל היא חברה הרשומה באיי קיימן ומשתייכת לקבוצת Noble energy Inc. הפועלת ברחבי העולם בתחום חיפושי גז ונפט הפקתו ושיווקו. לנובל אחזקות בים תטיס.

ההסכם: רקע וכבילות

- 2.1 על פי חוק הנפט, התשי"ב – 1952, חיפושי נפט וגז טבעי והפקתם מותרים בקבלת הרשאה מטעם הממונה על ענייני נפט במשרד התשתיות הלאומיות. רשיון מטעם הממונה מקנה למחזיק בו זכות לחפש נפט וגז, זכות לקדוח קידוחי נסיון וקידוחי פיתוח וזכות לקבל חזקה בשטח עם מציאת תגלית. חזקה לפי חוק הנפט מקנה לבעליה זכות ייחודית לחפש ולהפיק נפט וגז בשטח החזקה. חוק הנפט מטיל על המחזיקים ברשיון ובחזקה חובות פעולה. בעל רשיון חייב להתחיל בחיפוש בתוך ארבעה חודשים מיום מתן הרשיון, הוא חייב לערוך קידוח נסיון ולהמשיך בחיפוש בשקידה ראויה כל ימי תוקפו של הרשיון. בעל הרשיון מחויב בתכנית עבודה, המוגשת לממונה על ענייני הנפט. תוקף הרשיון מוגבל בסד זמנים הקצוב בחוק.
- 2.2 מיכל ומתן הם רשיונות לחיפושי גז טבעי בים התיכון המצויים במרחק רב (כ- 90 קילומטרים) מחופי חיפה. על פי תכנית העבודה, מתוכנן ברשיון מתן קידוח "תמר" אשר על פי המוערך, עשוי להגיע לעומק של כ- 1,600 מטר. הגם שסיכויי מציאת גז טבעי בשדות אלה נחשבים גבוהים יחסית בענף, כרוכה בהם מידה רבה של סיכון לאובדן ההשקעה.
- 2.3 בעבר הוחזקו עיקר הזכויות ברשיונות "מתן" ו"מיכל" על ידי מספר מחזיקים ובהם חברת BG International LTd הבריטית (להלן – "בריטיש גז"), אשר בשלב מסוים החזיקה בחלק הארי ברשיונות (כ- 80.4%) ושימשה "מפעיל" ("Operator"), האחראי על ניהולו השוטף של הפרויקט, לרבות איסוף וגיבוש התשתית העובדתית הנדרשת לביצוע קידוחים, התקשרות עם קבלנים, ביצוע קידוחים וכיו"ב¹.
- 2.4 בחודש אפריל 2005 הודיעה בריטיש גז כי היא מוותרת על חלקה ברשיון ומחזירה אותו למדינה. לאחר יציאת בריטיש גז חולקו זכויותיה ברשיונות בין המחזיקים האחרים, אשר הסכימו להקצאת חלק מן הזכויות לקבוצת דלק. הסכם זה, על חבירת המתחרים שנכללה בו, היה נשוא בקשת הפטור עם הגשתה. כאמור לעיל, עם חלוף הזמן השתנתה מפת החזקת הזכויות ברשיון, כאשר חלק מן הזכויות ברשיונות הועברו לנובל, שעליה הוטל לשמש "מפעיל".
- 2.5 על פי ההסכם נשוא החלטה זו, מחזיקות נובל, ישראל מקו וקבוצת דלק בחלקם הגדול של רשיונות "מיכל" ו"מתן" בעוד יתר המשתתפים מחזיקים אחוזים בודדים ברשיונות. בצד הסכם זה קשורים המחזיקים גם בהסכם תפעול משותף (Joint Operation)

¹ לסקירה רחבה של הדין החל על חיפושי גז ונפט ראה החלטת הממונה מיום 13.9.2000 בעניין אי מתן פטור מאישור הסדר כובל למיזם ים תטיס – גרנית הכרמל, הגבלים עסקיים 3008959.

"Agreement", המסדיר את היחסים ביניהם טרם הפקת גז טבעי. על פי המוסכם בין הצדדים, יוחלף בעתיד הסכם התפעול הישן בהסכם חדש.

3. השפעת ההסכם על התחרות

- 3.1 ההסכם נשוא החלטה זו מהווה מיזם משותף בין מתחרים הפועלים בחיפושי נפט וגז טבעי לשם הפקתו ושיווקו.
- 3.2 התקשרות גופים עסקיים במיזם משותף מקנה להם, ככלל, שני יתרונות עיקריים: צירוף גורמי הון (פיסי, אנושי וידע) ופיזור סיכונים². נוכח העלויות הגבוהות והסיכון הרב הכרוך בפעילות בתחום זה, מקובל בארץ ובעולם כי תאגידים העוסקים בחיפושי גז ונפט חוברים יחדיו במיזמים משותפים. טעם זה תקף ביתר שאת בעניין רשיונות "מתן" ו"מיכל", שם, לפי הגורמים המצויים בתחום, עומק המים, הריחוק הרב מן החוף וקשיים גיאולוגיים מיוחדים, הופכים את חיפוש הגז ואת הפקתו לפרויקט עתיר הוצאות במיוחד.
- 3.3 יחד עם זאת, שיתוף פעולה בין מתחרים בתחומי התחרות, עלול ליצור תנאים המקלים על פגיעה בתחרות. בשל חשש תחרותי זה רואה הדין מיזמים משותפים מסוג זה כהסדרים כובלים³.
- 3.4 בנסיבות העניין מצאתי כי עיקר החששות התחרותיים הנוגעים למיזם המשותף מתייחסים לשיתוף הפעולה בין ישראלמקו לקבוצת דלק. באשר לחברת נובל, המפעילה את המיזם, הרי שלמעט חלקה בים תטיס, אין לה פעילות נוספת בישראל⁴.
- 3.5 לישראלמקו מזה, ולקבוצת דלק מזה, זכויות ברוב רובם של רשיונות הקידוח התקפים כיום בישראל. אם יימצא בעתיד הקרוב גז טבעי בשטח ישראל, קיימת אפשרות סבירה שיהיה זה בתחומי רשיון או שטר חזקה המוחזק על ידי מי מהן. שיתוף הפעולה עלול אפוא להביא לצינון תחרות ביניהן או בין מי מהן לבין המיזם המשותף, במקרה שמי מהן תוכל להפיק גז בשדה אחר, ובהפחתת התמריץ של כל אחת מהן לבצע השקעות נוספות בחיפושים.

---

² החלטת הממונה מיום 13.5.1997 על אי מתן פטור מאישור בית הדין בעניין אנרגיית המזרח התיכון (הגבלים עסקיים 3001385, עמ' 13).

³ הי"ע 459/96 דאטה קאר בע"מ נ' הממונה על ההגבלים העסקיים, הגבלים עסקיים 3001542; כן ראו מ' מזרחי, "מיזם משותף כהסדר כובל", משפטים כג (תשנ"ד) 213; קביעת הממונה על ההגבלים העסקיים מיום 25.12.2001 בדבר הסדר כובל בין חברות הסעה ביעדים תיור בע"מ, הגבלים עסקיים, 3012980; החלטות הממונה בעניין אנרגיית המזרח התיכון ובעניין ים תטיס – גרנית הכרמל (ראה הערות השוליים דלעיל).

⁴ במועד התחלת פעילות שיווק גז טבעי ממתן או מיכל במקרה של מציאת גז בכמות מסחרית, ים תטיס אינה צפויה להוות מתחרה משמעותי בשיווק, לאור התקשרויותיה בחוזים ארוכי טווח למכירת רוב רובה של יתרת הגז במאגריה.

לאחר בחינת החששות התחרותיים באתי לידי מסקנה כי בנסיבות הנוכחיות, הייחודיות להחלטה זו, ובכפוף לתנאים שיפורטו להלן, יש מקום להעניק למבקשים פטור מאישור בית הדין וזאת מן הטעמים הבאים:

(1) בעת האחרונה מושקעים מאמצים רבים לאיתור ערוצים נוספים לאספקת גז טבעי לישראל. עם זאת, על פי תמונת המצב הנוכחי, עם מיצוי פוטנציאל השיווק של ים תטיס בעתיד הנראה לעין, תישאר בישראל ספקית יחידה של גז טבעי, חברת East Mediterranean Gas S.A.E. (להלן – "EMG"), המשווקת גז טבעי המופק במצרים. חברת EMG נקשרה עד כה בחוזה לאספקת גז טבעי עם חברת החשמל לישראל בע"מ, אולם על פי ההערכות היא צפויה להתקשר בחוזים נוספים. אספקת הגז מ-EMG תלויה בלוחות הזמנים להנחת התשתית הנדרשת. על רקע זה ברור תפקידו של המיזם הנוכחי בתחרות בשיווק גז טבעי. פוטנציאל קידום התחרות הגלום במיזם הנוכחי עולה על החשש לפגיעה בתחרות הטבוע בו.

שילוב המרחק הרב מן החוף עם עומקו הרב של המרבץ ועם הקשיים המיוחדים הנובעים משכבת הקרקע שבה יימצא הגז הטבעי, אם אכן יימצא, הופך את החיפושים ליקרים במיוחד. לדברי המבקשות, צפויה עלות קידוחי הנסיון להגיע לעשרות מיליוני דולרים.

מעבר לנדרש, יוער כי בהשתלשלות האירועים מאז הוצאו רשיונות מתן ומיכל יש כדי ללמד על הסיכון הכרוך בפרויקט. החלטת בריטיש גז להחזיר למדינה את חלקה ברשיון עשויה ללמד, על קושי במציאת גורם מקומי או זר שהיה מוכן להיכנס בנעליה. גם פרק הזמן הממושך יחסית שחלף מאז יצאה בריטיש גז מן הפרויקט ועד איתור מפעיל בינלאומי אחר עשוי להעיד על סיכון יחסי זה.

המיזם המשותף נתפס אפוא כהכרחי למימוש הרשיון והוצאת הפרויקט מן הכח אל הפועל. למיטב הערכתנו, הנסמכת, בין היתר, על הגורמים האמונים על מתן הרשיונות במשרד התשתיות הלאומיות, בלא שיתוף הפעולה הנוכחי ספק אם קידוח "תמר" היה יוצא לפועל. ברי, כי אם הפרויקט הנוכחי ירד לטמיון, תהא הפגיעה בתחרות קשה יותר מן הפגיעה שעשויה להיווצר מחבירת המתחרים. לנסיבות מיוחדות אלה משקל מכריע בהחלטתי.

(2) יחסי הכוחות, הקבועים בהסכם נשוא החלטה זו ובהסכם הפיתוח המשותף, מגבילים את כוחן של ישראלמקו או דלק להכתיב החלטות או למנוע קבלת החלטות בנוגע לרשיונות "מתן" ו"מיכל". יתר על כן, על פי הוראת התנאים הנלווים להחלטה זו, בכל הסכם הנוגע להחלטות על שיווק הגז הטבעי לא יינתן לישראלמקו או לקבוצת דלק, לבדן, כח למנוע התקשרות בנוגע לשיווק גז טבעי המפוק בשטח רשיונות אלה או להתנגד לתנאיה. בכך תקטן התלות ההדדית שמקים המיזם המשותף בין קבוצת דלק וישראלמקו ויקטן החשש לצינון התחרות בחיפושי גז טבעי ובשיווקו.

(3) על מנת ששיתופי הפעולה בין קבוצת דלק וקבוצת ישראלמקו לא יזלגו אל מעבר להכרחי, מצאתי לנכון להתנות פטור זה גם בכך שכל שיתוף פעולה נוסף ביניהם בחיפושים מעבר לרשיונות "מתן" ו"מיכל" יותנה באישור רשות ההגבלים העסקיים.

4. תנאים

4.1 כדי למזער את החשש התחרותי הנובע מן ההסכם נשוא החלטה זו, מותנה מתן הפטור בתנאים הבאים:

4.1.1 הגדרות

"אדם קשור" – אדם השולט בצד להסכם, תאגיד הנשלט על ידי צד להסכם וכל תאגיד הנשלט על ידי מי מהם;

"במישרין או בעקיפין" – לרבות באמצעות שלוח או נאמן; ביחד עם אחר בשיתוף פעולה לפי הסכם; באמצעות זכויות המוקנות לפי הסכם; באמצעות החזקה או רכישה בידי קרוב, חברת נאמנות או חברת רישומים;

"החזקה" – במישרין או בעקיפין; מבלי לגרוע מכלליות האמור לעיל, יראו אדם כמי שמחזיק בעצמו, במישרין, בהחזקות כל אדם קשור ובהחזקות כל תאגיד שבשליטת אדם קשור;

"הסדר" – בין במפורש ובין מכללא, בין בכתב ובין בעל פה ובהתנהגות, בין אם הוא מחייב על פי דין ובין אם לאו;

"זכות בתאגיד" – כל אחת מאלה:

- (1) בעלות במניה, החזקה בה, או זכות להורות על מכירתה;
  - (2) זכות להצביע באסיפה כללית של החברה או באורגן מקביל לאסיפה כללית של תאגיד אחר או זכות להורות כיצד להצביע באסיפה כללית או באורגן כאמור;
  - (3) זכות למנות דירקטור או מנהל כללי, ובתאגיד שאינו חברה – זכות למנות בעלי תפקידים דומים; לעניין זה יראו את מי שמינה דירקטור או מנהל כללי או בעל תפקיד דומה כבעל הזכות למנותו;
  - (4) זכות להשתתף ברווחי התאגיד;
  - (5) זכות לחלוק ביתרת נכסי התאגיד לאחר סילוק חיוביו בעת פירוקו;
  - (6) כל זכות שתוכנה כתוכן זכות כאמור בפסקאות (1) עד (5) אף אם תוארה שונה;
- "זכות גז"** – רשיון, חזקה או היתר מוקדם, כמשמעות בחוק הנפט, התשי"ב – 1952, לרבות חלק בזכות זו והכל ביחס לגז טבעי;
- "היום הקובע"** – 31.12.2006;
- "חוק הנפט"** – חוק הנפט, התשי"ב – 1952;
- "ישראל מקו"** – ישראל מקו נגב 2, שותפות מוגבלת, וכל אדם הקשור בה;

"מתן" – רשיון מתן/309 כפי שניתן על ידי הממונה על ענייני נפט לפי חוק הנפט וכל זכות גז הנובעת ממנו ;

"מיכל" – רשיון מיכל/308 כפי שניתן על ידי הממונה על הנפט לפי חוק הנפט וכל זכות גז הנובעת ממנו ;

"נובל" – Noble Energy Mediterranean Ltd. , חברה, הרשומה באיי קיימן וכל אדם הקשור בה ;

"קבוצת דלק" – אבנר חיפושי נפט, שותפות מוגבלת, ו/או דלק קידוחים, שותפות מוגבלת, ו/או כל אדם הקשור אל מי מהן ;

"שליטה" – היכולת לכוון, במישרין או בעקיפין, פעילותו של תאגיד ; בלי לגרוע מכלליות האמור לעיל – חזקה על אדם שהוא בעל שליטה בתאגיד -

(1) אם הוא מחזיק ביותר ממחצית מהזכות להצביע מכוח המניות או סוג שלהן באסיפה כללית של חברה או בגוף מקביל לאסיפה כללית של תאגיד אחר, או מהזכות למנות דירקטורים, או מהזכות למנות בעלי תפקידים דומים בתאגיד שאינו חברה ;

(2) אם הוא מחזיק בזכות למנות בו מנהל כללי ;

(3) אם הוא מחזיק ביותר משלושים אחוזים מזכות בתאגיד ואין אדם אחר, המחזיק יותר ממחצית מאותה זכות ;

(4) אם הוא מחזיק ביכולת למנוע קבלת החלטה עסקית מהותית בתאגיד, זולת אם יכולת זו נובעת מהסכם בדבר הלוואה שנתן תאגיד בנקאי במהלך עסקיו הרגילים, או אם היכולת למנוע קבלת החלטות ניתנה לצורך הגנת מיעוט מקובלת בתאגיד ;

(5) חזקה על נהנה בנאמנות כי הוא בעל שליטה בנכסיה, למעט החזקה ביחידה בקרן נאמנות שחל עליה חוק השקעות משותפות בנאמנות, התשנ"ד – 1994 ;

"התאגידים המקומיים" – קבוצת דלק וישראלמקו.

4.1.2 (א) התאגידים המקומיים לא יחזיקו במשותף, בין לבדם ובין בצד מחזיקים נוספים, בכל זכות גז למעט זכות הנובעת ישירות ובאופן בלעדי מרשיונות מתן ו/או מיכל, אלא באישור מפורש, מראש ובכתב מאת הממונה. מבלי לגרוע מהוראת סעיף קטן (ב), לא יחול האמור בסעיף קטן זה על החזקות משותפות של התאגידים המקומיים, אם מועד תחילת ההחזקה המשותפת קדם למועד מתן החלטה זו.

(ב) עד היום הקובע יסיימו התאגידים המקומיים כל החזקה משותפת בזכויות גז, למעט זכויות הנובעות ישירות ובאופן בלעדי מרשיונות מתן ומיכל, אשר בעת מתן החלטה זו הוחזקו בידיהן במשותף, בין לבדן ובין בצד מחזיקים נוספים, אלא אם כן הותרה להן החזקה משותפת ע"י הממונה במפורש ובכתב.

4.1.3 בכל הסדר, הסכם או הסכמה, בכתב או בעל פה, בנוגע לקביעת מנגנון או אופן קבלת החלטות בין המחזיקים ברשיונות "מתן" ו- "מיכל" בנוגע לשיווק גז טבעי, שיופק ברשיונות "מתן" ו"מיכל", לא יחזיק אחד התאגידים המקומיים לבדו, ישירות או בעקיפין, כל זכות או כוח למנוע מיתר המחזיקים קבלת החלטה או פעולה בעניין שיווק גז טבעי שיופק ברשיונות "מתן" ו"מיכל".

4.1.4 מבלי לגרוע מהוראות פרקים ב' ו-ג' לחוק ההגבלים העסקיים, התשמ"ח – 1988, אבנר, דלק קידוחים, ישראלמקו ונובל או מי מטעמם ימציאו לממונה דיווח בכתב אודות כל שינוי מהותי בהחזקות ברשיונות מתן ו/או מיכל או בהחזקות בזכות גז אחרת בשטחי רשיונות "מתן" או "מיכל", או שינוי בזהות המפעיל ברשיונות אלה. בהחלטה זו "שינוי מהותי" – לרבות שינוי בחלקו של מחזיק ברשיונות מתן ו/או מיכל או בחלקו בזכות גז אחרת בשטחי רשיונות "מתן" או "מיכל", העולה כדי הוספה או הפחתה של 10% ומעלה מן הזכות; הענקה או שלילה, במישרין או בעקיפין, של כל זכות או כוח למנוע פעולה מיתר המחזיקים בזכות מכח רשיונות מתן ו/או מיכל.

4.1.5 התעורר ספק כלשהו בנוגע לתחולתו או לפרשנותו של תנאי מתנאים אלה, יובא להכרעת הממונה על ההגבלים העסקיים.

5. סוף דבר

לאחר שנועצתי בוועדה לפטורים ומיזוגים, ראיתי לנכון להשתמש בסמכות הנתונה לי בסעיף 14 לחוק ההגבלים העסקיים ולהעניק את הפטור המבוקש בכפוף לתנאים שפורטו לעיל.

תוקפו של פטור זה מוגבל למשך תוקפם של רשיונות "מתן" או "מיכל" ותוקפם של שטרי חזקה שיינתנו על ידי הממונה על ענייני הנפט בשטח הרשיונות.

אין בהחלטה זו כדי להתיר או לפטור שיתופי פעולה עתידים או קיימים בין הצדדים או מי מהם מכל חובה החלה עליהם מכח הדין.

בהתאם לסעיף 15(א) לחוק ההגבלים העסקיים נתונה החלטתי זו לערר בפני אב בית הדין להגבלים עסקיים על ידי איגוד עסקי, ארגון צרכנים או כל אדם העלול להיפגע מההסדר הכובל עליו ניתן הפטור.

רונית קן

הממונה על הגבלים עסקיים

ירושלים, כח אב, תשס"ו

22 אוגוסט, 2006